

**KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI:
BİR MODEL ÖNERİSİ**

SONUÇ RAPORU

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Proje Yöneticisi/PYG Bşk.-KTÜ)

**İDA 4.3 YEREL KOŞULLARA UYGUN
EV PLANLARI ÜRETİLMESİ**

25 MART 2015

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (KTÜ)
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (SÜ)

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ

SONUÇ RAPORU

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Proje Yöneticisi/PYG Bşk.-KTÜ)

İDA 4.3: YEREL KOŞULLARA UYGUN EV PLANLARI ÜRETİLMESİ VE TASARIM EL KİTABI HAZIRLANMASI

25 MART 2015

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (KTÜ)
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (SÜ)

Proje Adı : Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi
Proje No : 108 G 173, 108 G 187 Nolu TÜBİTAK-KAMAG 1007 Projesi

Müşteri Kurum : TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Proje Yürütücüsü Kurumlar : Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ)-Trabzon
Selçuk Üniversitesi (SÜ)-Konya

Proje Yöneticisi (PYG Başkanı) : Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ-KTÜ

Proje Yürütücüsü (PYG Üyesi) : Doç. Dr. Rahmi ERDEM-SÜ
Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR -SÜ
(01.12.2013 Tarihinden Sonra)

Proje Bütçesi : 1 158 272.- TL
Proje Başlangıç Tarihi : 01.12.2010
Proje Süresi : 36 Ay (3 Yıl)
Ek Süre : 6 Ay

Proje Onay Süreci ve Aşamalar:

1. Projenin TÜBİTAK'a ilk sunumu : 2006
2. Projenin TÜBİTAK'a ikinci sunumu : 2007
3. Projenin TÜBİTAK'a üçüncü sunumu : 2010
4. Projenin TÜBİTAK'ça Kabulü : 05.11.2010
5. Projenin başlama tarihi : 01.12.2010
6. 1. Gelişme Raporu : Temmuz 2011
7. 2. Gelişme Raporu : Mart 2012
8. 3. Gelişme raporu : Kasım 2012
9. 4. Gelişme Raporu : Mayıs 2013
10. 5. Gelişme Raporu : Kasım 2013
11. Sonuç Raporu : Ağustos 2014
12. Düzeltilmiş Son Rapor Teslimi : Mart 2015

* Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP) adlı bu proje müşteri kurum olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kırsal alan planlamasına rehber niteliğinde, Bakanlığın Türkiye ölçeğindeki uygulamalarına temel olmak üzere hazırlanmış, uygulama süreci Proje Sonuçları Uygulama Planı (PSUP) çerçevesinde hayatiyet kazanacak bir projedir. Projenin her hakkı saklı olup, faydalanılması TÜBİTAK'ın KAMAG 1007 Programı Mevzuatı çerçevesinde yer alan yönetmelikler (Fikri Haklar Esasları) ve TÜBİTAK, Müşteri Kurum (ÇŞB) ve Proje Yürütücüsü Kurumlar (KTÜ ve SÜ) arasında yapılan sözleşme hükümleri çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Proje belirtilen bu hükümlere aykırı olarak izinsiz kullanılamaz, kısmen veya tamamen elektronik, mekanik, fotokopi veya başka herhangi bir yolla basılamaz. Yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

* Proje bilimsel-akademik çalışmalarda atıfta bulunmak kaydıyla yararlanılabilir.

- Bu bağlamda metin içi referanslarda numara verilmeyecek iş paketi sorumluları, soyadı, adının baş harfi ve yılı verilmelidir.
- Kaynaklarda ise: "Araştırmacılar (önce iş paketi sorumlularının soyadı ve adının baş harfi üzere raporlarda belirtilen sıra ile yazılır), Yılı, Yayın adı (İDA no-iş paketi adı), Proje yöneticileri, Projenin genel adı, TÜBİTAK projesi olduğu yazılacak biçimde Proje nosu" şeklinde belirtilerek verilebilir.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi

İDA 4.3: YEREL KOŞULLARA UYGUN EV PLANLARI ÜRETİLMESİ VE TASARIM EL KİTABININ HAZIRLANMASI

ÇALIŞAN PERSONEL LİSTESİ:

KOKAP YÜRÜTÜCÜLERİ:

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (KTÜ)
Doç. Dr. Rahmi ERDEM (SÜ)
Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR (SÜ)
(01.12.2013 tarihinden sonra)

İŞ PAKETİ YÜRÜTÜCÜLERİ:

Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN (KTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin BAŞAR (SÜ)

ARAŞTIRMACILAR:

KTÜ GRUBU
Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN
Doç. Dr. Dilek BEYAZLI
Doç. Dr. Nihan ENGİN
Yrd. Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

SÜ GRUBU
Yrd. Doç. Dr. İlhan KOÇ

BURSİYERLER:

KTÜ GRUBU
Arş. Gör. Servet KELEŞ

SU GRUBU
Arş. Gör. H. Abdullah ERDOĞAN

YARDIMCI PERSONEL:

Abdurrahman GÖKÇELİ (KTÜ Mim. Böl. YL. Öğrencisi)
Fatih YAZICI (KTÜ Mim. Böl. YL. Öğrencisi)

İDA 4.3: YEREL KOŞULLARA UYGUN EV PLANLARI ÜRETİLMESİ VE TASARIM EL KİTABININ HAZIRLANMASI

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VI
TABLolar DİZİNİ	VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ	2
1.1.Kırsal Yerleşme Düzeni.....	5
1.2. Kırsal Mimari	10
1.3. Kırsal Mimarinin Oluşumunu Etkileyen Faktörler	11
2. KIRSAL ALANA YÖNELİK KONUT POLİTİKALARI.....	13
2.1. Dünya'da Kırsal Konut Politikaları.....	13
2.2. Türkiye'de Kırsal Konut Politikaları	13
2.2.1.Kalkınma Planları (DPT).....	14
2.2.2.Kırsal Kalkınma Planı (Tarım ve Köy İşleri).....	16
2.2.3.Yasal Düzenlemeler	17
2.2.3.1. Köy Kanunu	17
2.2.3.2. İmarsız Alanlarda Yapılaşma Koşulları.....	19
3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KIRSAL MİMARİ MİRAS.....	21
3.1. Dünya'da Kırsal Mimari Mirasın Korunması Kavramı	22
3.2. Türkiye'de Kırsal Mimari Mirasın Korunması Kavramı	25
4. KIRSAL EV REHBERİ OLUŞTURMA.....	27
4.1. Dünyadan Örnekler	28
4.2. Türkiye'den Örnekler.....	44
4.2.1.Tip Proje Kavramı ve Sorunları.....	44
5. ÇALIŞMA ALANINDA MEVCUT DURUM TESPİTİ.....	51
5.1. Trabzon İli	51
5.1.1.Topoğrafya ve İklim	52
5.1.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	52
5.1.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	52
5.2. Akçaabat İlçesi.....	56
5.2.1.Topoğrafya ve İklim	57
5.2.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	57
5.2.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	57
5.3.Maçka İlçesi	61
5.3.1.Topoğrafya ve İklim	62
5.3.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	62
5.3.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	63
5.4.Çaykara İlçesi	66
5.4.1.Topografya ve İklim	66
5.4.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	67
5.4.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	67
5.5. Samsun İli	71
5.5.1.Topografya ve İklim	72
5.5.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	72
5.5.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	72

5.6. Çarşamba İlçesi	75
5.6.1.Topografya ve İklim	76
5.6.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	76
5.6.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	76
5.7.Havza İlçesi	81
5.7.1.Topografya ve İklimi	82
5.7.2.Sosyo-Ekonomik Yapı	82
5.7.3.Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	82
5.8. Rölöve Çalışmalarının Analizleri	88
6. KONYA-MERSİN ÇALIŞMA ALANINDA MEVCUT DURUM TESPİTİ	90
6.1. Konya İli	90
6.1.1. Coğrafi Konumu	90
6.1.2. Topografya, İklim ve Bitki Örtüsü	90
6.1.2.1. Topografya	90
6.1.2.2. İklimi ve Bitki Örtüsü	93
6.1.3. Sosyo-Ekonomik Yapı	94
6.2. Cihanbeyli	95
6.2.1. Topografya, İklim ve Bitki Örtüsü	95
6.2.2. Sosyo-Ekonomik Yapı	96
6.2.3. Yerleşme Özellikleri ve Yapı Kültürü	97
6.3. Beyşehir	112
6.3.1. Topografya ve İklim	113
6.3.2. Sosyo-Ekonomik Yapı	114
6.3.3. Yerleşme Özellikleri ve Yapı Kültürü	114
6.4. İçel (Mersin) İli	127
6.4.1. Coğrafi Konumu	127
6.4.2. Topografya ve İklim	128
6.4.2. Sosyo-Ekonomik Yapısı	129
6.5. Erdemli	130
6.5.1. Topografya ve İklim	130
6.5.2. Sosyo-Ekonomik Yapı	131
6.5.3. Yerleşme Düzeni ve Yapı Kültürü	131
6.6. Rölöve Çalışmalarının Analizleri	145
7. KATILIMCI TASARIM	150
7.1. Katılımcı Tasarım	150
7.1.1. Katılımcı Tasarım Metotları	150
7.1.2. Katılımcı Tasarım Yaklaşımları ve Örnek Çalışmalar	151
7.2. Alana Yönelik İhtiyaç ve Taleplerinin Belirlenmesi	153
7.3. Katılımcı Tasarım Alan Çalışması: Trabzon-Samsun	154
7.3.1. Anket Çalışması	156
7.3.2. Katılımcı Plan Tasarımı Çalışması ve Yorumlanması	164
7.3.3. Katılımcı Plan Üretim Sürecinin Yorumlanması	176
7.4. Katılımcı Tasarım Alan Çalışması: Konya-Mersin	177
7.4.1. Anket Çalışması	179
7.4.2. Katılımcı Tasarım Çalışması ve Yorumlanması	187
7.4.3. Katılımcı Plan Üretim Sürecinin Yorumlanması	194
8. TASARIM REHBERİ	196
8.1. Giriş	196

8.2. Amaç ve Hedef	196
8.3. Tasarım Rehberi Genel Çerçevesi	197
8.3.1. Aile Yapısı	197
8.3.2. Çevresel Veriler	199
8.3.2.1. Yerleşme Formu	199
8.3.2.2. Arazi (Parsel) Eğimi	201
8.3.2.3. Ev-Yol İlişkisi.....	203
8.3.2.4. Ev-Bahçe İlişkisi ya da Evin Tarlaya Göre Konumu.....	203
8.3.2.5. Komşu Parsel ve Evlere Göre Konumu.....	204
8.3.2.6. Peyzaj Öğeleri.....	204
8.3.2.7. Ev Müştemilat İlişkisi.....	207
8.3.3 Yapı.....	212
8.3.3.1. Yapı Büyüklüğü (Oranlar).....	213
8.3.3.2. Kat Sayısı (Eğim ile ilişki).....	216
8.3.4. Yapım.....	218
8.3.4.1. Yapım Sistemi ve Malzeme.....	218
8.3.4.2. Cephe	228
8.3.4.3. Çatı Örtü Malzemesi	234
9. KIRSAL YERLEŞMELERDE EV VE ÇEVRE TASARIMI	237
9.1. Giriş	237
9.2. Amaç ve Hedef	237
9.3. Çalışma Kapsamında Geliştirilen Ev Tasarım Modeli	238
9.4. Yeni Ev Tasarımı İçin Gerekli Adımlar ve Kontrol Listesi.....	239
9.4.1. Adım: Aile Yapısı	240
9.4.2. Adım: Çevresel Veriler.....	240
9.4.2.1. Yerleşme Formu	240
9.4.2.2. Arazi (Parsel) Eğimi	241
9.4.2.3. Ev- Yol İlişkisi.....	242
9.4.2.4. Ev Bahçe İlişkisi ya da Tarlaya Göre Konumu.....	243
9.4.2.5. Komşu Parsel ve Evlere Göre Konumu.....	244
9.4.2.6. Peyzaj Öğeleri	245
9.4.2.7. Ev Müştemilat İlişkisi.....	246
9.4.3. Adım: Yapı.....	247
9.4.3.1. Yapı Büyüklüğü (Oranlar).....	248
9.4.3.2. Kat Sayısı (Eğim ile ilişki).....	249
9.4.4. Adım:Yapım.....	249
9.4.4.1. Yapım Sistemi ve Malzeme.....	249
9.4.4.2. Cephe	250
9.4.4.3. Çatı	252
9.4.5. Adım: Alt Yapı	253
9.4.6. Adım: Kırsal Mimari Mirasın Korunması.....	254
9.5. Sonuç ve Öneriler	255
KAYNAKLAR.....	256
EKLER	261
EK-1:Anket Formu	261
EK-2. Trabzon İli Kırsal Ev Rölöve Çalışmaları	262
EK-3.Samsun İli Kırsal Ev Rölöve Çalışmaları	273
EK-4. Konya İli Kırsal Ev Rölöve Çalışmaları	300

EK-7.Samsun İli Kırsal Evlerinin Mekan ve Cephe Analizleri.....	333
EK-8.Trabzon veSamsun İli Kırsal Ev Boyutları	339
EK 9.Konya-Mersin Plan Tipoloji Çalışmaları	342
EK 10. Trabzon-Samsun Plan Tipoloji Çalışmaları.....	364